

Národná stratégia na ochranu detí pred násilím

Čo hovoria deti a mladí ľudia

Hlavnou obavou detí a mladých ľudí je násilie, ktoré sa má považovať za prioritnú otázku. Sú znepokojení dopadom násilia a kriminality na ich životy a necítia sa byť dostatočne chránení, napr. pred šikanovaním, rodovo motivovaným násilím a mládežníckym násilím, telesným trestaním, sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním v rodinách, v škole, v náhradnej starostlivosti a v médiách, vrátane sociálnych online médií. Keď už odhalia zneužívanie, sú detské obeť často vystavené sekundárnemu prenasledovaniu, keďže niektoré postupy ohlasovania, vyšetrovania a súdneho konania niekedy nerešpektujú ich práva, potreby a názory.“ (Stratégia Rady Európy o právach dieťaťa 2012-2015, strategický cieľ 2 - Odstraňovať všetky formy násilia páchaného na deťoch).

Niekoľko výpovedí slovenských detí¹

„Mám kamarátku, čo bola znásilnená a nepáčilo sa mi, že policajti s tým nič nerobili a ten človek ani za to nesedel. Bola na tom zle a takýchto znásilnených kamarátok mám viac. Ďakujem za vyplnenie tohto dotazníka.“

„V našej triede je situácia veľmi zlá. Kvôli niektorým spolužiakom, ktorí šikanujú pre vzhľad a výzor. To čo by si mali všímať tak to nie. Nemám dobrý pocit z našej triedy.“

„V 7. ročníku s nami chodil do triedy chlapec, ktorého jeho pestúni týrali. Týrali ho fyzicky aj psychicky.“

„Spolužiačka sa mi raz zdôverila, že ju týral nevlastný otec, odvtedy žije so starou mamou“

„V predchádzajúcich úlohách sa písalo o sexualite, či to niekto odo mňa žiadal a pod. Mala som len 10 rokov a ten chlap bol z našej dediny. S mojou susedkou nás lákal na žuvačky a my sme šli každá zvlášť. Vždy ma hladkal, obchytával. A dnes keď prechádzam okolo toho muža, mám strach a bojím sa. O tomto som nikomu nepovedala, lebo som sa bála.“

„Viete ja som sa musel naučiť samostatnosti, ale už je to ťažké udržať sa nad vodou. Nedá sa stíhať učiť, variť si, jesť, chodiť do školy, to sa proste nedá všetko stíhať, niekedy musím vymeškať školu kvôli tomu, že nemám čisté veci, alebo nemám pripravené veci do školy...v škole ma s prepáčením za výraz "buzerujú", spolužiaci si myslia že som hlúpy ale ja si myslím opak. Ja si myslím, že som iný ako ostatní. Nevie, neviem, niekedy už fakt nevládzem ďalej so životom“....

---

¹ písomné odpovede niekoľkých detí v rámci otvorených otázok výskumu zameraného na prevalenciu násilia

1. Medzinárodné súvislosti

V rámci globálneho systému ochrany detí pred násilím predstavuje Dohovor OSN o právach dieťaťa (ďalej len „Dohovor“) základný východiskový dokument pre všetky dokumenty týkajúce sa ochrany práv detí. Viaceré články Dohovoru garantujú právo detí na telesnú a osobnú integritu a ustanovujú vysoké štandardy na ich ochranu. Článok č. 19 ods. 1 Dohovoru vyžaduje, aby štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru „*prijímali všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním (vrátane sexuálneho zneužívania), zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa*“.

Tieto ochranné opatrenia zahŕňajú podľa potreby účinné postupy na vytvorenie sociálnych programov zameraných na poskytnutie nevyhnutnej podpory dieťaťu. Na účely zistenia, oznámenia, postúpenia, vyšetrovania, liečenia a následné sledovanie uvedených prípadov zlého zaobchádzania s deťmi zahŕňajú takisto podľa potreby postupy pre zásahy súdnych orgánov (čl. 19 ods. 2 Dohovoru). Hodnotiacim mechanizmom stavu implementácie Dohovoru sú odporúčania Výboru OSN pre práva dieťaťa k periodickým správam Slovenskej republiky (ako aj iných krajín) o implementácii Dohovoru.

Orientáciu v/k správnej implementácii medzinárodných záväzkov v zmysle Dohovoru poskytujú štátom správy a odporúčania osobitných procedúr Rady OSN pre ľudské práva (napr. Správy osobitnej zástupkyne Generálneho tajomníka OSN pre násilie na deťoch). Osobitne významné sú však v tomto kontexte tzv. všeobecné komentáre Výboru OSN pre práva dieťaťa (*General Comments*). Všeobecný komentár plní úlohu výkladového stanoviska Výboru OSN pre práva dieťaťa, prostredníctvom ktorého je štátom a ostatným zainteresovaným na uplatňovaní práv dieťaťa poskytnutý návod pre správne pochopenie a uplatňovanie Dohovoru.

V roku 2011 Výbor OSN pre práva dieťaťa prijal **všeobecný komentár č. 13 (2011) k Právu dieťaťa na ochranu pred všetkými formami násillia** (ďalej len „všeobecný komentár č. 13“) viažuci sa k článku 19 Dohovoru. Výbor OSN pre práva dieťaťa vo všeobecnom komentári č. 13 k Dohovoru uvádza:

„1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, robia všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, vrátane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.

2. Tieto ochranné opatrenia zahŕňajú podľa potreby účinné postupy na vytvorenie sociálnych programov zameraných na poskytnutie nevyhnutnej podpory dieťaťu a tým, ktorým sa zverilo, ako aj iné formy prevencie. Na účely zistenia, oznámenia, postúpenia,

vyšetrovania, liečenia a následného sledovania uvedených prípadov zlého zaobchádzania s deťmi zahŕňajú takisto podľa potreby postupy pre zásahy súdnych orgánov.“

Na účely všeobecného komentára č. 13 sa „násilie“ chápe ako „*všetky formy telesného alebo duševného násilia, ubližovania, zneužívania, zanedbávania alebo nedbanlivého zaobchádzania, trýznenia alebo vykorisťovania, vrátane sexuálneho zneužívania*“ (článok 19 Dohovoru). Pojem „násilie“ bol v tomto dokumente zvolený v súlade s terminológiou používanou v Štúdii OSN o násilí páchanom na deťoch z roku 2006 tak, aby reprezentoval všetky formy ubližovania deťom uvedené v článku 19 ods. 1 Dohovoru.

Výbor dôrazne prízvukuje, že pojem „násilie“ zvolený vo všeobecnom komentári sa nesmie interpretovať spôsobom, ktorý by znižoval dopad alebo potrebu riešenia nefyzických alebo nezámerných foriem ublíženia (ako napr. zanedbávanie alebo psychické týranie).

Výbor rovnako tiež zdôrazňuje, že odmietnutie ospravedlnenia násilia a ponižovania ako formy trestania detí neznamená odmietanie pozitívnej koncepcie disciplíny. Vo všeobecnom komentári č. 13 je jasne uvedené, že zdravý vývoj detí závisí od vedenia a usmerňovania ich rodičmi a inými dospelými, ktoré musí zodpovedať vyvíjajúcim sa schopnostiam dieťaťa a napomáhať jeho výchove k zodpovednému životu v spoločnosti. Výbor uznáva, že „*rodičovstvo a starostlivosť o deti, najmä o dojčatá a malé deti, si vyžaduje časté fyzické zásahy a intervencie na ich ochranu. Tieto sa zásadne líšia od zámerného trestajúceho použitia sily na spôsobenie určitého stupňa bolesti, nepohodlia alebo poníženia.*“.(V slovenskom právnom poriadku rieši otázky využívania fyzických zásahov a intervencie rodičov na ich ochranu dieťaťa §30 zákona o rodine: „Rozhodujúcu úlohu vo výchove dieťaťa majú rodičia. Rodičia majú právo vychovávať deti v zhode s vlastným náboženským a filozofickým presvedčením /ods.1/. Rodičia majú právo použiť pri výchove dieťaťa primerané výchovné prostriedky tak, aby nebolo ohrozené zdravie, dôstojnosť, telesný a citový vývoj dieťaťa /ods.3/).“

Európsky systém ochrany detí pred násilím

V roku 2005 Varšavský summit hláv štátov a vlád zaviazal Radu Európy, aby okrem účinnej podpory práv detí a plnenia záväzkov Dohovoru, presadzovala práva detí vo všetkých politikách Rady Európy a odstránila všetky formy násilia páchaného na deťoch, predovšetkým prostredníctvom spustenia trojročného akčného plánu a konkrétnych opatrení proti sexuálnemu vykorisťovaniu detí.

Reakciou na tento mandát bolo vytvorenie programu „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“ uvedeného do praxe na konferencii v Monaku (apríl 2006), ktorý bol bližšie definovaný v Stratégii k programu na obdobie rokov 2009-2011 a následne 2012-2015. Cieľom programu je odstrániť všetky formy násilia páchaného na deťoch prostredníctvom ochrany detí, odstránenia násilia, stíhania jeho páchatel'ov a participáciou detí. Program pomáha subjektom, ktoré prijímajú rozhodnutia a zainteresovaným stranám vytvoriť a zaviesť komplexné národné stratégie a politiky na presadzovanie práv detí a odstránenie všetkých foriem násilia páchaného na deťoch vo svetle Dohovoru a v súlade s odporúčaniami Výboru OSN pre práva dieťaťa a Svetovej správy OSN o násilí páchanom na deťoch.

Ďalšími medzinárodnými dokumentmi sú v podmienkach Rady Európy Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním², Dohovor Rady Európy o počítačovej kriminalite, Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, Dohovoru Rady Európy o predchádzaní a boji proti násiliu na ženách a domácemu násiliu a ďalších dohovorov a nástrojov Rady Európy, ktoré prispievajú k odstraňovaniu všetkých foriem sexuálneho násilia, vrátane zmrzačovania pohlavných orgánov.³

Významným prameňom pre efektívnu implementáciu na národnej úrovni je judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva a Európska sociálna charta, ktorá v čl. 7, ale najmä v čl. 17 zaväzuje Slovenskú republiku zabezpečiť účinný výkon práva detí a mladistvých vyrastať v prostredí vhodnom pre plný rozvoj ich osobnosti a ich fyzických a duševných schopností, a buď priamo alebo v spolupráci s verejnými alebo súkromnými organizáciami prijať všetky príslušné a potrebné opatrenia na ochranu detí a mladistvých pred zanedbaním, násilím alebo zneužívaním.

Jedným z cieľov Európskej únie, na ktoré kladie dôraz najmä čl. 3 ods. 3 Lisabonskej zmluvy a čl. 24 Charty základných práv Európskej únie je podpora a ochrana práv dieťaťa. Premietnutím tohto cieľa je vytvorenie Programu Európskej únie v oblasti práv dieťaťa. Program je založený na potrebách, ktoré vyjadrili deti zo všetkých členských štátov Európskej únie. Berie tiež do úvahy výsledky hodnotenia vplyvu nástrojov Európskej únie, ktoré majú vplyv na práva dieťaťa. Na zabezpečenie konkrétnej činnosti pri uplatňovaní Usmernení EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa (2007) sa ako prvá prioritná oblasť týchto usmernení vybrala oblasť „Všetky formy násilia na deťoch“.

---

²Cieľom tohto dohovoru RE je predchádzanie sexuálnemu vykorisťovaniu a sexuálnemu zneužívaniu detí a boj proti nemu, ochrana práv detských obetí sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania a podpora vnútroštátnej a medzinárodnej spolupráce. Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním je aktuálne v procese ratifikácie.

³Na zvýšenie povedomia o sexuálnom vykorisťovaní a sexuálnom zneužívaní detí, rozhodne Rada Európy do roku 2014 o Európskom dni boja proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí.

2. Rámcové východiská v Slovenskej republike

Opatrenia na presadzovanie práv dieťaťa sú v Slovenskej republike zaradené do takmer všetkých oblastí politik (sociálna politika, zdravotná politika, politiky v oblasti výchovy a vzdelávania, justície kultúry atď.)avšak aj napriek nesporne mnohým pozitívam v oblasti práv detí, vrátane ochrany detí pred násilím, môžu byť deti ohrozené byť deti ohrozené násilím vo všetkých oblastiach života – doma, v škole, počas voľného času, v zariadeniach, na ulici v komunite, v médiách. K násiliu môže dochádzať aj inštitucionálnym a systémovým porušovaním práv dieťaťa.

Slovenská republika nemá na národnej úrovni spracovaný materiál obsahujúci strategické zámery a priority národnej politiky na ochranu detí pred násilím. Zameranie na efektivitu čiastkových politik a rezortné riešenia problematiky násilia páchaného na deťoch koordinované prostredníctvom Národného akčného plánu pre deti bolo v októbri 2012 počas osobitného zasadnutia Výboru pre deti a mládež (ďalej len „Výbor“) dňa 11. 10. 2012 vyhodnotené ako nepostačujúce.

Na tomto osobitnom rokovaní Výbor zaviazal predsedu Výboru úlohou koordinovať prípravu a realizáciu Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím (úloha A.1 uznesenie Výboru č. 21 z 11. októbra 2012), zároveň bola zaradená do Plánu práce vlády SR úloha pre Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v spolupráci s ostatnými zodpovednými rezortmi predložiť na rokovanie vlády Slovenskej republiky v mesiaci november 2012 návrh Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím (ďalej len „Národná stratégia“).

Jedným z ústredných problémov, na ktorý poukazovali aj mimovládne organizácie, bola absencia výskumov poskytujúcich informácie o stave výskytu týrania, sexuálneho zneužívania a zanedbávania detí, preto bola ako súčasť prác na príprave strategických zámerov na ochranu detí pred násilím realizovaná výskumná úloha „*Reprezentatívny výskum prevalencie násilia páchaného na deťoch v Slovenskej republike*“ (ďalej len „Výskumná úloha“).

Výskumnú úlohu riešili spoločne Inštitút pre výskum práce a rodiny (MPSVR SR) a Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (MŠVVaŠ SR). Tento náročný a na Slovensku ojedinelý výskum bol zameraný na respondentov detskej populácie 8. a 9. ročníkov základných škôl. Zo základného výskumu bola tiež podrobne spracovaná oblasť Prevalencie násilia páchaného na deťoch so zdravotným postihnutím. Samotnému výskumu predchádzala základná čiastková výskumná aktivita zameraná na plnoletých respondentov - Prevalencia násilia páchaného na deťoch vo verejnej mienke na Slovensku. Výstupy z oboch výskumných úloh odôvodňujú potrebu formulovania strategických zámerov v oblasti ochrany detí pred násilím.

Súčasťou prípravných prác na formulovaní strategických zámerov bol aj rozbor súčasného systému inštitucionálnej ochrany detí pred násilím v oblastiach:

- Zdravotníctvo (Ministerstvo zdravotníctva SR)
- Vzdelávanie, šport (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR)
- Kultúra, voľný čas (Ministerstvo kultúry SR)

- Spravodlivosť (Ministerstvo spravodlivosti SR)
- Osobitné ochranné opatrenia (Ministerstvo vnútra SR)
- Práca a sociálne zabezpečenie (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR)

2.1. Základné údaje o prevalencii násilia páchaného na deťoch v Slovenskej republike

V Slovenskej republike nebol od roku 1999 vykonaný žiaden prieskum zameraný na výskyt násilia na deťoch. Ako už bolo uvedené, na základe záverov rokovania Výboru pre deti a mládež zrealizovali Inštitút pre výskum práce a rodiny a Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v prvej polovici roku 2013 Výskumnú úlohu zameranú na výskyt násilia páchaného na deťoch v Slovenskej republike⁴.

Úloha reagovala na absenciu kvantitatívneho zisťovania, ktoré by identifikovalo základné údaje a odhady ohľadom násilia páchanom v detskej populácii na Slovensku⁵. Cieľom výskumu bolo poskytnúť údaje o deťoch, ktoré boli alebo sú vo svojom živote vystavené násiliu zo strany dospelých - zmapovať základný výskyt jednotlivých foriem násilia a poukázať ako na rozdiely v jeho výskyte, tak aj na širšie súvislosti v rámci sledovaných sociodemografických a iných charakteristík.

Je treba uviesť, že reprezentatívny výskum, aj keď nám dáva dobrý základný obraz o výskyte násilia v detskej populácii, stále je to len obraz základný, obraz o určitej vekovej skupine detí a výsledky výskumu vyžadujú ďalšie spracovávanie a hlavne ďalšie pokračovanie s využitím doterajších skúseností z realizovaných výskumov tak, aby komplexné sledovanie vývoja výskytu násilia na deťoch zodpovedalo slovenským podmienkam.

Výskumná úloha bola realizovaná na 148 základných školách u detí 8. a 9. ročníkov základných škôl z celého Slovenska a zistenia sú reprezentatívne pre celú populáciu detí, ktoré navštevujú 8. a 9. ročníky⁶(bez špeciálnych škôl). Školy a deti boli do vzorky vybrané náhodným výberom. Vzorka kopíruje skutočné rozloženie chlapcov a dievčat podľa reálnych početností žiakov 8. a 9. ročníkov v okresoch a v krajoch na celom Slovensku (49,8% chlapcov a 50,2% dievčat vo veku 14-16 rokov)⁷..

⁴ Inštitút pre výskum práce a rodiny:

http://www.sspr.gov.sk/IVPR/index.php?option=com_php&Itemid=22&lang=sk&ty=PROJEKT&rv=2013

⁵Prieskum s obdobným zameraním realizovala mimovládna organizácia SLNIEČKO v roku 1999

⁶Výskyt jednotlivých foriem násilia, najmä čo sa týka veku prvej konfrontácie ale aj ďalších okolností je ich subjektívnu výpoveďou, tak ako si ho pamätajú v súčasnosti a ako sme ho zaznamenali v dotazníku.

⁷Na stanovení metodiky náhodného výberu a pri distribúcii dotazníkov sa vo významnej miere podieľal VÚDPaP za pomoci asociácie výchovných poradcov a učiteľov na základných školách. Na formulácii otázok do dotazníka sa podieľali zástupcovia OZ NÁRUČ, OZ SLNIEČKO, UNICEF Slovensko, MPSVR SR.

Celkovo bolo rozposlaných 1808 dotazníkov a do výskumu bolo zaradených 1560 dotazníkov⁸. Deti vyplňali dotazníky anonymne a tam, kde to bolo možné sa vyplňanie uskutočnilo za účasti psychológov a výchovných poradcov⁹. Je treba uviesť, že autori výskumu sa rozhodli nastaviť pomerne prísne kritéria, ktoré museli byť splnené, aby mohli byť dieťa zaradené do jednej z troch základných kategórii (kategórie mali názvy: „dieťa nie je vystavené danej forme násillia“ „dieťa sa nachádza v riziku vystavenia danej forme násillia“ alebo „dieťa je vystavené danej forme násillia“). **Z tohto dôvodu môžu byť údaje z výskumu chápané ako „horší“ variant.**

2.1.2 Zhrnutie základných zistení Výskumnej úlohy

V dotazníku bola skúmaná prevalencia výskytu štyroch základných foriem násillia so zahrnutím kyberšikany a výstupy sa dajú zovšeobecniť na detskú populáciu v tomto veku.

Zanedbávanie bolo definované pomocou 11 výrokov, ktoré mapovali naplnenosť detí vzhľadom na ich základné potreby - poskytovanie zdravotnej starostlivosti, záujem rodičov o školskú dochádzku, celkovo školskú oblasť, dostupnosť stravy alebo kvalitu domáceho prostredia z hľadiska bezpečia dieťaťa. Ak dieťa odpovedalo na 1 z 11 výrokov „áno“ bola vyhodnotená situácia ako štandardná a do podielov zanedbávania takéto odpovede započítané neboli. Ak deti odpovedali kladne na 2 z 11 výrokov, bola situácia vyhodnotená ako riziková – takéto deti boli zaradené do oblasti rizika vystavenia situáciám zanedbávania. Kladná odpoveď na 3 a viac výrokov znamenala zaradenie do skupiny dieťa je vystavené zanedbávaniu. Najčastejšie sa v skupine zanedbávania vyskytovali deti, ktoré uviedli tri oblasti (58,9% z detí vystavenej zanedbávaniu), na druhej strane 3,4% detí uviedlo 7 až 9 oblastí, ktorým boli vystavené.

Na základe zvolených kritérií sa v oblasti vystavenej zanedbávaniu nachádza 9,4% z detí. V celej populácii 8. a 9. ročníkov je odhad s 95% pravdepodobnosťou medzi 7,9% až 10,9%. V oblasti rizika sa nachádzalo 14,2% z detí.

Z celkového počtu detí zúčastnených na výskume až 6,86 % uviedlo, že ich nechali rodičia samých doma a oni nevedeli, kde sa rodičia nachádzajú, 3,19% detí muselo niekedy odísť proti svojej vôli z domu preč, lebo sa doma necítili bezpečne, 2,44% detí uviedlo, že bývajú hladné, pretože nemajú dostatok jedla, 1,97% uviedlo, že bývali ou nich doma ľudia, ktorých sa báli a pred ktorými mali strach a 2,32 % detí sa muselo niekedy postarať o seba samo, lebo rodičia pili alebo brali iné drogy.

Deti vystavené situáciám zanedbávania sa zdôveria najčastejšie kamarátovi alebo kamarátke, vlastnej mame a otcovi, ktorí sú zároveň tými osobami, ktoré ich najčastejšie spochybňujú, ale aj tými osobami, ktoré im najčastejšie reálne pomôžu¹⁰.

---

⁸ rozdiel tvoria nevrátené dotazníky, dotazníky zaslané po termíne atď.

⁹ Súčasťou dotazníkov bol aj sprievodný list pomoci, na ktorom boli uvedené čísla a mailové kontakty, ktoré môžu deti v prípade núdze alebo potreby kontaktovať a kde im bude poskytnutá rada alebo pomoc.

¹⁰ Na prvom mieste pomoci je vlastná mama, nasleduje kamarát/kamarátka a potom otec. Na posledných miestach sa z hľadiska zdôverenia, spochybnenia aj poskytnutia pomoci nachádzajú niektoré pomáhajúce profesie ako sú linka dôvery, výchovný poradca alebo školský psychológ/psychologička

Psychické násilie bolo definované pomocou 5 výrokov zameraných na zistenie, či má dieťa skúsenosť so situáciou spojenou s vyhrázaním sa rodiča, že od dieťaťa odíde, na zistenie ponižovania, nadávania zo strany rodiča, odmietania sa rozprávať, odopierania stravy alebo zamykania dieťaťa v izbe. Výroky boli zamerané iba na správanie sa rodičov. Deti mali možnosť sa k výrokom vyjadriť na škále od „nikdy sa nestalo“, „stalo sa raz“, „stalo sa 2-5 krát“, „stalo sa 6-10krát“, „stalo sa viac ako 10krát“, „stáva sa stále“. Ak dieťa odpovedalo na všetkých 5 výrokov negatívne vo variante „nikdy sa nestalo“, alebo ak na jeden výrok odpovedalo „stalo sa raz“, odpovede boli zaradené do prvej oblasti - dieťa nie je vystavené emočnému násiliu. Ak boli dve odpovede dieťaťa na ľubovoľné dva výroky zaznamenané na škále „stalo sa raz“, dieťa bolo zaradené do druhej oblasti - dieťa je v riziku vystavenia situáciám emočného násilia. Akékoľvek iné odpovede boli zaradené do tretej oblasti - vystavenia situáciám emočného násilia. Na základe stanovených kritérií, priame vystavenie emočnému násiliu zažilo niekedy vo svojej minulosti približne 20,6% detí. Percentuálny odhad na celú populáciu pre stanovené ročníky sa pohybuje v intervale 18,6% až 22,6% detí. V riziku vystavenia emočnému násiliu sa odhadom nachádza 3% - 5% z detskej populácie.

Najčastejšie uvádzali deti dve oblasti (približne 40%), druhou najčastejšou odpoveďou bola jedna oblasť (32%). 1,5% detí však uviedlo všetkých päť oblastí súčasne a 4,4 % uviedlo štyri z piatich oblastí.

Z celkového počtu detí vo vzorke uviedlo odmietanie rodičov sa rozprávať sa s dieťaťom 16,06% (z toho 3% detí uvádzalo, že sa to stáva stále), ponižovanie alebo nadávanie uviedlo 14,21% detí (z toho 15% detí uviedlo, že sa to stáva stále). Zamykanie v izbe uviedlo 4,28% detí (z toho 7% detí uviedlo, že sa to stalo viac ako 10x, avšak nie stále) a vyhrávanie sa rodiča že dieťa opustí uviedlo 6,25% detí (z toho 2,2 % detí uviedlo, že sa to stáva stále). 1,85% detí uviedlo odopieranie stravy (z toho 4,3% uviedlo, že sa to stalo viac ako 10 x, avšak nie stále).

Zo skupiny detí priamo vystavenej emočnému násiliu skoro každé piate dieťa uviedlo, že sa tak deje pod vplyvom alkoholu – najčastejšie raz, ale aj opakovane. V skupine detí vystavenej riziku bol tento podiel približne 16%. Všeobecne sa rola alkoholu ukázala najrozsiahlnejšia najmä v tých oblastiach, kde prichádzalo k odopieraniu stravy vedúcej k hladu, pri zamykaní v izbe alebo ponižovaní a nadávaní dieťaťa.

Deti, priamo vystavené emočnému násiliu ako dôvody, prečo sa tak deje, uvádzali svoje správanie, neposlúchanie, nerešpektovaním rodiča, zlú finančnú alebo medziľudskú situáciu v rodine (hádky v rodine spojené so zlou situáciou v rodinnom prostredí). Deti uvádzali tiež, že nevedia odpovedať, prečo sa tak deje, prípadne, že odpoveď na otázku prečo sa tak deje hľadajú. Príčinu alkohol vnímali deti na poslednom mieste.

Deti sa najčastejšie zdôveria so svojou situáciou kamarátovi alebo kamarátke, za nimi nasledujú vlastní rodičia – najmä vlastná mama, spolužiak/spolužiačka v škole a širšia rodina. Títo ľudia deťom aj najčastejšie reálne pomôžu.

Fyzické násilie - 11 výrokov mapovalo priame ohrozenie alebo narušenie fyzickej integrity dieťaťa, t.j. konanie, ktoré už priamo ohrozuje fyzické zdravie detí a poukazuje na napádanie alebo telesné ubližovanie zo strany dospelých, v rámci výrokov boli zaradené tri výroky, ktoré sa zaujímali aj o domáce násilie prebiehajúce medzi rodičmi. Oblasť boli zamerané na správanie zo strany rodičov.

Ak deti odpovedali na všetkých 11 výrokov negatívne, variantom „nestalo sa ani raz“, ich odpovede boli zaradené do prvej oblasti – dieťa nie je vystavené fyzickému násiliu. Rovnako boli do prvej oblasti zaradené aj také odpovede, v ktorých bolo deťmi označených 10 negatívnych odpovedí a 1 odpoveď na ľubovoľný jeden výrok s variantom „stalo sa raz“. Ak ale už boli uvedené odpovede na ľubovoľné dva výroky na škále „stalo sa raz“, bolo dieťa zaradené do druhej oblasti – dieťa je v riziku vystavenia situáciám fyzického násilia. Akékoľvek iné odpovede boli zaradené do tretej oblasti - vystavenia situáciám fyzického násilia.

Výsledky ukázali, že fyzickému násiliu bolo vo vzorke vystavených 23% detí. Odhad na celú populáciu detí 8. a 9. ročníkov je medzi 21% a 25%. V oblasti rizika sa nachádzalo približne 5% až 7% detí. Celkovo sa v populácii detí 8. a 9. ročníkov nachádza v riziku alebo priamo vystavených situáciám fyzického násilia 26% až 31% detí¹¹.

Najčastejšie sa deti stretávali s udretím po hlave – 16,85% z celkového počtu detí a so šticovaním za vlasy 8,83%. Napádanie sa rodičov navzájom uviedlo 6,9% z detí, vyhrážanie sa rodičov, že si navzájom ublížia 4,69%, kľáčanie na kolenách 6,6%, bránenie jedného rodiča pred napadnutím druhým rodičom uviedlo 6,62% detí, kmásanie, lomcovanie, trhanie uviedlo 5,7%, ubližovanie súrodencovi zo strany rodiča uviedlo 5,47% detí, kopnutie nohou uviedlo 4,55% detí. 1,03% detí uviedlo popálenie cigaretou alebo inými predmetmi, a 0,78 % detí uviedlo dusenie rukami alebo vankúšom.

V skupine detí vystavenej fyzickému násiliu (23% z celkovej vzorky) uviedlo 5,7% detí sústavné bitie po hlave, 4,4% detí sústavné šticovanie za vlasy, 4,7% detí sústavné napádanie sa rodičov navzájom, 5,5% detí uviedlo sústavné vyhrážanie sa rodičov, že si navzájom ublížia, 2% detí uviedlo sústavné kľáčanie na kolenách, 8,8 % detí uviedlo sústavné bránenie jedného rodiča pred napadnutím druhým rodičom, sústavné lomcovanie uviedlo 1,1% detí, sústavné ubližovanie súrodencovi zo strany rodiča uvidelo 2,4% detí, sústavné kopanie nohou uvidelo 5,7%. V rovnakej skupine detí 12,5% detí uviedlo, že bolo popálených cigaretou alebo inými predmetmi viac ako 10 krát (nie stále) a 16,7 % detí uviedlo, že bolo dusených rukami alebo vankúšom viac ako 10 krát (t.j. nie stále).

Hlavnú príčinu neprimeraných reakcií a fyzických trestov zo strany rodičov vidia deti na svojej strane ako dôsledok ich zlého správania, nerešpektovania rodiča, neposlúchania. Veľkú rolu zohráva aj zlá situácia v rodine (finančná, medziľudská) a špecificky pri fyzickom

---

¹¹Celkovo 50% z detí vystavených fyzickému násiliu malo skúsenosť s niektorými z dvoch zo siedmich oblastí. Ďalších 50% detí uviedlo väčší rozsah – tri oblasti a viac z toho 5,8% detí uviedlo sedem oblastí. Polovica detí, ktoré sú počas svojho života konfrontované s fyzickým násilím, uviedla, že sa tak stalo aj v poslednom období. U detí, ktoré sa nachádzali v riziku to bola takmer tretina z nich.

násilí aj alkohol. Aj tu sa deti najčastejšie zdôverili kamarátovi/kamarátke, vlastnej mame alebo otcovi a aj tu im najčastejšie práve títo ľudia pomohli.

Sexuálne zneužívanie bolo definované pomocou 7 výrokov zameraných na dotykové aj bezdotykové formy cez konfrontáciu so sexuálnymi poznámkami týkajúcimi sa ich vzhľadu až po patologické konanie sexuálneho kontaktu zo strany dospelých osôb.

Ak dieťa odpovedalo na všetky z výrokov negatívne, nebolo do oblasti vystavenia sexuálnemu zneužívaniu započítané. Rovnako to bolo aj v prípade, ak dieťa odpovedalo na všetky výroky negatívne, okrem výroku „urážanie sexuálnymi poznámkami, týkajúcimi sa vzhľadu“, kde zvolilo variantu „stalo sa raz“. Všetky takéto odpovede boli rovnako zaradené do prvej oblasti – nevystavenie sexuálnemu zneužívaniu. Do oblasti rizika boli započítané všetky tie deti, ktoré odpovedali na všetky výroky negatívne s prvým výrokom „urážanie sexuálnymi poznámkami, týkajúcimi sa vzhľadu“ „stalo sa 2 až 5 krát“. Všetky ostatné odpovede boli automaticky započítané do oblasti vystavenia sexuálneho zneužívania.

Podľa stanovených kritérií bolo sexuálnemu zneužívaniu vystavených 7,1% detí vo vzorke a v riziku sa nachádzalo skoro 3,7% detí¹².

Z pohľadu štruktúry oblastí sexuálneho zneužívania výrok urážanie sexuálnymi poznámkami, týkajúcimi sa vzhľadu uviedlo 6,20% detí, 2,36% detí uviedlo nútenie zo strany dospelého, aby sa mohol dotýkať intímnych miest dieťaťa, 1,93% detí uviedlo nútenie k pohlavnému styku zo strany dospelého, 1,66% uviedlo nútenie zo strany dospelého, aby sa dieťa dotýkalo jeho intímnych miest. 1,27% detí uviedlo, že boli nútené dospelým k pozeraniu filmu so sexuálnou tematikou s dospelým a 0,96% uviedlo nútenie zo strany dospelého k focieniu v erotických polohách.

V skupine detí spĺňajúcich kritéria vystaveniu sexuálnemu zneužívaniu (7,1% z celkovej vzorky detí) uviedlo sústavné urážanie sexuálnymi poznámkami k postave alebo k vzhľadu 32,2% detí, 5,4% detí uviedlo sústavné nútenie zo strany dospelého, aby sa mohol dotýkať intímnych miest dieťaťa, 10% detí uviedlo sústavné nútenie k pohlavnému styku zo strany dospelého, 7,7% detí uviedlo sústavné nútenie zo strany dospelého, aby sa dieťa naňho pozeralo keď bol nahý, 4,2% detí uviedlo sústavné nútenie zo strany dospelého, aby sa dieťa dotýkalo jeho intímnych miest. 5% detí z tejto skupiny uviedlo, že boli nútené dospelým k pozeraniu filmu so sexuálnou tematikou a 6,7 % uviedlo sústavné nútenie zo strany dospelého k focieniu v erotických polohách.

U sexuálneho zneužívania sa v porovnaní s ostatnými formami násillia štatistická významnosť dosahovala ťažšie, pretože detí, ktoré mu v živote čelia je objektívne najmenej ako detí, ktoré čelia iným formám násillia. Čím menší počet detí, tým sa štatistická významnosť dosahuje ťažšie.

K situáciám sexuálneho zneužitia dochádza na rôznych miestach. Dotykové formy sa najčastejšie dejú v blízkom okolí, domu alebo bytu, vonku – v meste, v bare, na diskotéke, alebo v byte danej osoby. Najmenej často to je priamo u dieťaťa doma alebo sprostredkovane

---

¹²Deti so skúsenosťou sexuálneho zneužívania sa najčastejšie konfrontovali s jeho jednou oblasťou – išlo približne o 50% z detí so skúsenosťou sexuálneho zneužitia. Takmer 75% z detí je vystavených najviac dvom oblastiam súčasne, 4,5% detí uviedlo konfrontáciu so šiestimi oblasťami a 1,8% detí uviedlo konfrontáciu so siedmimi oblasťami.

verbálnou formou na internete. Bezdotykové formy sexuálneho zneužívania boli čo do miest, kde sa tak deje, viac diferencované. Urážanie sexuálnymi poznámkami je najčastejšie spojené so školským prostredím, nútenie pozerať film so sexuálnou tematikou sa najčastejšie deje v byte danej osoby, rovnako ako nútenie fotiť dieťa v erotických polohách alebo sa naň pozerať keď je nahé.

- Najčastejšie reflektovali deti vystavenie fyzickému a emočnému násiliu. Nasleduje zanedbávanie a nakoniec sexuálne zneužívanie.
- Porovnanie podielov oblasti rizika ukázalo jeho najvyššiu hodnotu u prvej formy násilia – zanedbávania. Nasleduje výška rizika u fyzického a emočného násilia. Najmenšie vystavenie riziku sa ukázalo u sexuálneho zneužívania.
- Deti zaradené do skupiny vystavenej násiliu uvádzali rôzny vek prvej konfrontácie. Najnižšia mediánová hodnota bola v skupine detí vystavenej fyzickému násiliu –10 rokov. Medián veku prvej konfrontácie u emočného a fyzického násilia bol mierne vyšší – 12 rokov. Najvyššiu vekovú hranicu uviedli deti vystavené sexuálnemu zneužívaniu – 13 rokov. Posledných 12 mesiacov majú skúsenosť s násilím najmä tie deti, ktoré sú vystavené emočnému násiliu. Vyše 80% z detí, ktoré majú skúsenosť s touto formou násilia ho zažilo aj v nedávnej dobe. Nasleduje sexuálne zneužívanie a fyzické násilie (u zanedbávania sa tento ukazovateľ nesledoval).
- Alkohol zohráva najväčšiu rolu v spojení s opakovaným výskytom násilia, najmä u sexuálneho zneužívania. U tretiny detí, ktorá bola konfrontovaná so situáciami sexuálneho zneužívania sa tak dialo pod vplyvom alkoholu. Rola alkoholu je druhá najväčšia u fyzického a nakoniec u emočného násilia.
- Vystavenie všetkým štyrom formám násilia konštantne uvádzali častejšie dievčatá, deti z domácností s veľmi zlou alebo zlou finančnou situáciou, deti z rozvedených rodín, z jednorodičovských otcovských domácností a tie deti, ktoré uviedli nejaký typ zdravotných komplikácií. Ide o kategórie sociodemografických charakteristík, v rámci ktorých boli podiely detí zhodne najvyššie pre všetky štyri formy násilia.

Pre lepšiu prehľadnosť sú základné výstupy vrátane vplyvu sociodemografických charakteristík (pohlavie, kraje v ktorých deti bývajú, finančnú situáciu domácností, rodinný stav rodičov detí, zamestnanecký status, prospech v škole, typ domácnosti, národnosť dieťaťa, počet súrodencov v rodine a zdravotné komplikácie) z výskumu uvedené v tabuľkovej forme.

ZÁKLADNÉ ZISTENIA	ZANEDBÁVANIE	EMOČNÉ NÁSILIE	FYZICKÉ NÁSILIE	SEXUÁLNE ZNEUŽÍVANIE
PODIEL DETÍ, KTORÉ BOLI VO VZORKE VYSTAVENÉ NÁSILIU	9,4%	20,6%	23,2%	7,1%
PODIEL DETÍ, KTORÉ BOLI VO VZORKE V OBLASTI RIZIKA	14,2%	4,2%	5,7%	3,7%
mediánový vek prvej konfrontácie(skupina detí vystavená násiliu)	12 rokov	12 rokov	10 rokov	13 rokov
výskyt násilia za posledných 12 mesiacov(zo skupiny detí vystavených násiliu)	-	81,5%	52,2%	64,2%
vystavenie násiliu pod vplyvom alkoholu(zo skupiny detí vystavených násiliu)	-	21,5%	26,3%	33,3%
SOCIODEMOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY (uvádza sa za skupinu detí, ktoré boli vo vzorke vystavené násiliu)	ZANEDBÁVANIE	EMOČNÉ NÁSILIE	FYZICKÉ NÁSILIE	SEXUÁLNE ZNEUŽÍVANIE
1. POHLAVIE	častejšie reflektovali vystavenie zanedbávaniu dievčatá (10%)	častejšie reflektovali vystavenie emočnému násiliu dievčatá (22%)	častejšie reflektovali vystavenie fyzickému násiliu dievčatá (24%)	častejšie reflektovali vystavenie sexuálnemu zneužívaniu dievča (11%)
	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí zanedbávania uvedených chlapcami a dievčatami sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné. Vid' rovnaké hodnoty mediánov v zátvorke	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí emočného násilia uvedených chlapcami a dievčatami sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné. Vid' rovnaké hodnoty mediánov v zátvorke	rozdiely v priemeroch počtu uvedených oblastí fyzického násilia sa nachádzajú aj v základnom súbore. Z toho vyplýva, že to, či ide o dievča alebo chlapca má vplyv na rozsah uvedených oblastí násilia. Vecne ale nejde o vysoký rozdiel. Vid' hodnoty mediánov v zátvorke	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí sexuálneho zneužívania uvedených chlapcami a dievčatami sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné. Vid' hodnoty mediánov v zátvorke
	dievčatá (3) chlapci (3)	dievčatá (2) chlapci(2)	dievčatá (3) chlapci(2)	dievčatá (3) chlapci(2)
	oblasť rizika:	dievčatá (16%)	dievčatá (5,0%)	dievčatá (8%)
2. TRI KRAJE S NAJVÄČŠÍM PODIELOM	Bratislavský (13%) Košícký (12%)	Bratislavský(27%) Košícký (22%) Žilinský (20%)	Trenčiansky(30%) Bratislavský (24%) Prešovský (23%)	Žilinský(10%) Trnavský (7,4%) Prešovský (7,3%)

		Nitriansky(10%)		Nitriansky(23%)	
	mediánový rozsah uvedených oblastí násilia v skupine detí, vystavenej násiliu	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí zanedbávania uvedených v jednotlivých krajoch sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné.	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí emočného násilia uvedených v jednotlivých krajoch sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné.	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí fyzického násilia uvedených v jednotlivých krajoch sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely v porovnaní s inými kategóriami síce vyššie aj keď stále pomerne malé.	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí sexuálneho zneužívania uvedených v jednotlivých krajoch sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné.
	kraj s najväčším rizikom vystavenia násiliu	Trenčiansky (20%)	Trenčiansky (7%)	Žilinský (8%)	Trenčiansky (6%)
3.	FINANČNÁ SITUÁCIA DOMÁCNOSTÍ	zlá alebo veľmi zlá (42%)	zlá alebo veľmi zlá(33%)	zlá alebo veľmi zlá (56%)	zlá alebo veľmi zlá (25%)
	mediánový rozsah uvedených oblastí násilia v skupine detí, vystavenej násiliu	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí zanedbávania uvedených v kategóriách domácnosti s rôznym finančným príjmom sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tiež zanedbateľné	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí emočného násilia uvedených v kategóriách domácnosti s rôznym finančným príjmom sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tiež tieto rozdiely zanedbateľné	rozdiely v priemeroch počtu uvedených oblastí fyzického násilia sa nachádzajú aj v základnom súbore. Z toho vyplýva, že to, z akej domácnosti dieťa pochádza, má vplyv na priemerný rozsah uvedených oblastí fyzického násilia	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí sexuálneho zneužívania uvedených v kategóriách domácnosti s rôznym finančným príjmom sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tiež tieto rozdiely zanedbateľné
	v riziku sú deti najčastejšie z domácnosti:	s ani dobrou ani zlou finančnou situáciou (22%)	so zlou alebo veľmi zlou finančnou situáciou (8%)	s ani dobrou ani zlou finančnou situáciou (8%)	s ani dobrou ani zlou finančnou situáciou (6%)
4.	RODINNÝ STAV RODIČOV	Rozvedení (14%)	Rozvedení(22%)	Rozvedení(29%)	Rozvedení(10%)
	mediánový rozsah uvedených oblastí násilia v skupine detí, vystavenej násiliu	rozdiely v priemeroch počtu uvedených oblastí zanedbávania sa nachádzajú aj v základnom súbore. Z toho vyplýva, že to, či ide o dieťa z rozvedenej alebo úplnej rodiny, má vplyv na rozsah zanedbávania. Vecne ale nejde o vysoký rozdiel	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí emočného násilia uvedených v kategóriách s rôznym rodinným statusom sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tiež tieto rozdiely zanedbateľné	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí fyzického násilia uvedených v kategóriách s rôznym rodinným statusom sa nachádzajú aj v základnom súbore.	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí sexuálneho zneužívania uvedených v kategóriách rodinného stavu sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné.

	v riziku sú deti najčastejšie	z rodín, kde sú rodičia rozvedení (20%)	rodičia sú rozvedení (6%)	rodičia sú rozvedení (10%)	rodičia sú rozvedení (5%)
5.	ZAMESTNANECKÝ STATUS RODIČOV	obidvaja rodičia nepracujú (18%)	jeden rodič nepracuje (21%)	jeden rodič nepracuje (27%)	jeden rodič nepracuje (9%)
	mediánový rozsah uvedených oblastí násilia v skupine detí, vystavenej násiliu	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí zanedbávania uvedených v kategóriách zamestnaneckého statusu rodičov sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tiež zanedbateľné	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí emočného násilia uvedených v kategóriách zamestnaneckého statusu sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tiež tieto rozdiely zanedbateľné	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí fyzického násilia uvedených v kategóriách s rôznym zamestnaneckým statusom sa nachádzajú aj v základnom súbore.	rozdiely v priemeroch počtu uvedených oblastí sexuálneho zneužívania sa nachádzajú aj v základnom súbore. Z toho vyplýva, že zamestnanecký status rodičov má vplyv na rozsah sexuálneho zneužívania dieťaťa.
		obidvaja rodičia pracujú (3) jeden rodič nepracuje (3) obidvaja rodičia nepracujú (4)	obidvaja rodičia pracujú (2) jeden rodič nepracuje (2) obidvaja rodičia nepracujú (2)	obidvaja rodičia pracujú (2) jeden rodič nepracuje (2) obidvaja rodičia nepracujú (3)	obidvaja rodičia pracujú (3) jeden rodič nepracuje (2) obidvaja rodičia nepracujú (6)
	v riziku sú najčastejšie:	deti z rodín, kde obidvaja rodičia pracujú (25%)	jeden rodič nepracuje (5%)	obidvaja rodičia nepracujú (10%)	obidvaja rodičia nepracujú (5%)
6.	PROSPECH DETÍ V ŠKOLE	zlý alebo veľmi zlý prospech(22%)	dobrý prospech(21%)	dobrý prospech(26%)	dobrý prospech(7%)
	mediánový rozsah uvedených oblastí násilia v skupine detí, vystavenej násiliu	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v prospechu, ktoré dosahuje dieťa v škole súvisia so zanedbávaním alebo nie	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v prospechu, ktoré dosahuje dieťa v škole, súvisia s emočným násilím alebo nie.	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v prospechu, ktoré dosahuje dieťa v škole súvisí s fyzickým násilím alebo nie	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v prospechu, ktoré dosahuje dieťa v škole súvisia so sexuálnym zneužívaním alebo nie
	v riziku sú najčastejšie:	deti so zlým alebo veľmi zlým finančným prospechom(20%)	dobrý prospech(5%)	zlý alebo veľmi zlý prospech (7%)	dobrý prospech(5%)
7.	TYP DOMÁCNOSTI	jednorodičovské otcovské domácnosti(18%)	jednorodičovské otcovské domácnosti (23%)	jednorodičovské otcovské domácnosti(35%)	jednorodičovské otcovské domácnosti(11%)
	mediánový rozsah uvedených oblastí násilia v skupine detí, vystavenej násiliu	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí zanedbávania uvedených v jednotlivých typoch domácnosti sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné.	nevieme potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí emočného násilia uvedených v jednotlivých typoch domácnosti sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tiež tieto rozdiely zanedbateľné	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí fyzického násilia uvedených v jednotlivých typoch domácnosti sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tiež tieto rozdiely zanedbateľné	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí sexuálneho zneužívania uvedených v jednotlivých typoch domácností sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tiež tieto rozdiely zanedbateľné
	v riziku sú najčastejšie	deti, ktoré bývajú s jedným rodičom - mama(19%)	s jedným rodičom - otec (10%)	s jedným rodičom - otec (13%)	s obidvoma rodičmi (4%)
8.	NÁRODNOSŤ KU KTOREJ	k rómskej národnosti(18%)	k slovenskej národnosti(19%)	k maďarskej národnosti (26%)	k rómskej národnosti(9%)

	SA DETI HLÁSIA				
	mediánový rozsah uvedených oblastí násilia v skupine detí, vystavenej násiliu	rozdiely v priemeroch počtu uvedených oblastí zanedbávania sa nachádzajú aj v základnom súbore. Z toho vyplýva, že národnosť dieťaťa má vplyv na rozsah zanedbávania. vid'. hodnoty mediánov v zátvorke	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí emočného násilia uvedených u detí hlásiacich sa k rôznej národnosti sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné.	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí fyzického násilia uvedených u detí s rôznou národnosťou sa nachádzajú aj v základnom súbore. . Vo vzorke sú tiež tieto rozdiely zanedbateľné	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí sexuálneho zneužívania uvedených u detí hlásiacich sa k rôznej národnosti sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné.
	v riziku sú najčastejšie	deti ktoré sa hlásia k rómskej národnosti(28%)	Slovenská(4%)	Slovenská(6%)	Slovenská(4%)
9.	POČET SÚRODENCOV	veľký počet súrodencov - štyria a viac(15%)	jeden súrodenec(20%)	dvaja súrodenci (28%)	dvaja súrodenci (10%)
	mediánový rozsah uvedených oblastí násilia v skupine detí, vystavenej násiliu	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí zanedbávania uvedených deťmi s rôznym počtom súrodencov sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné. Vid'. hodnoty mediánov v zátvorke.	rozdiely v priemeroch počtu uvedených oblastí emočného násilia sa nachádzajú aj v základnom súbore. Z toho vyplýva, že počet súrodencov má vplyv na emočného násilia. Konkrétne ide o rozdiely medzi jedným a tromi súrodencami. Vecne ide ale o zanedbateľný rozdiel. Vid'. rovnaké hodnoty mediánov v zátvorke.	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí fyzického násilia uvedených deťmi s rôznym počtom súrodencov sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné. Vid'. hodnoty rovnaké hodnoty mediánov v zátvorke.	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí sexuálneho zneužívania uvedených deťmi s rôznym počtom súrodencov sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné. Vid'. hodnoty mediánov v zátvorke.
	v riziku sú najčastejšie	deti, ktoré majú štyroch a viac súrodencov (18%)	detí s jedným súrodencom (5%)	deti ktoré majú štyroch a viac súrodencov (9%)	deti bez súrodencov (5%)
10.	UVEDENÉ ZDRAVOTNÉ KOMPLIKÁCIE	uvedené zdravotné komplikácie - (13%)	uvedené zdravotné komplikácie (26%)	uvedené zdravotné komplikácie (30%)	uvedené zdravotné komplikácie (11%)
	mediánový rozsah uvedených oblastí násilia v skupine detí, vystavenej násiliu	rozdiely v priemeroch počtu uvedených oblastí zanedbávania sa nachádzajú aj v základnom súbore. Z toho vyplýva, že zdravotné komplikácie súvisia rozsahom zanedbávania. Vecne ide ale o malý rozdiel.	rozdiely v priemeroch počtu uvedených oblastí emočného násilia sa nachádzajú aj v základnom súbore. Z toho vyplýva, že zdravotné komplikácie súvisia rozsahom emočného násilia. vecne ide ale o malý rozdiel.	rozdiely v priemeroch počtu uvedených oblastí fyzického násilia sa nachádzajú aj v základnom súbore. Z toho vyplýva, že zdravotné komplikácie súvisia rozsahom fyzického násilia. Vecne ide ale o malý rozdiel.	Nie je možné potvrdiť, či rozdiely v priemerných hodnotách počtu oblastí sexuálneho zneužívania uvedených u detí s bez a zdravotných komplikácií sa nachádzajú aj v základnom súbore. Vo vzorke sú tieto rozdiely tiež zanedbateľné.
	v riziku sú najčastejšie	deti, ktoré zdravotné komplikácie uviedli(16%)	neuviedol zdravotné komplikácie(4%)	neuviedol zdravotné komplikácie (8%)	uviedol zdravotné komplikácie (5%)

Podľa prieskumu u mladých ľudí vo veku 15 a 16 rokov realizovaného občianskym združením SLONAD v roku 1999, 12,3% prieskumnej vzorky (5230 respondentov) uviedlo aspoň jednu z foriem pohlavného zneužívania. Z toho 32% nikdy nikomu o svojom zážitku nepovedalo. 34 % zo sexuálnych agresorov tvorili priatelia a známe osoby. 35% respondentov uviedlo bezprostredne následky po zážitku a 30% respondentov označilo tento zážitok za traumatizujúci, poznačujúci celý život. Aj keď sa výsledky oboch výskumov nedajú porovnať podľa výskumu z r. 2013, sa s nejakou formou sexuálneho zneužívania vo vzorke detí 8. a 9. ročníkov stretlo 7,1% z detí. Odhad na celú populáciu sa pohybuje medzi 6% až 8%. V riziku sa nachádzali ďalšie 4%. Celkovo bolo vystavených alebo sa v riziku sexuálneho zneužívania nachádzalo 10,8% z detí. Najčastejšie sa deti zdôveria kamarátovi, kamarátke, vlastnej mame alebo spolužiačke. Kamaráti a spolužiaci sú zároveň aj tými, ktorí ich najčastejšie sponchýňujú. Reálne im nakoniec pomôže najčastejšie opäť vlastná mama alebo kamarát, kamarátka. Rôzne situácie sexuálneho zneužívania sa dejú na rôznych miestach. Tak ako už bolo uvedené dotykové formy mali čo do výskytu miest, kde sa tak deje, pomerne zhodný trend, častejšie sa dejú v blízkom okolí, domu alebo bytu, vonku – v meste, v bare, na diskotéke, alebo v byte danej osoby (agresora). Najmenej často to je priamo u dieťaťa doma, alebo sprostredkované, verbálnou formou priamo na internete. Bezdotykové formy sexuálneho zneužívania boli čo do miest, kde sa tak deje, viac diferencované (urážanie sexuálnymi poznámkami je najčastejšie spojené so školským prostredím, nútenie pozerať film so sexuálnou tematikou sa najčastejšie deje v byte danej osoby, rovnako ako nútenie fotiť dieťa v erotických polohách, alebo sa naňho pozerať keď je nahé.

Celoplošný prieskum u mladých ľudí vo veku 15 a 16 rokov realizovaný občianskym združením SLONAD v roku 1999 preukázal, že 24,8% z prieskumnej vzorky respondentov bolo vystavených telesnému týraniu zo strany rodičov (bitie rôznymi predmetmi – palicou, kopanie do dieťaťa, porezanie a pod.). Údaje z výskumu v roku 2013 poukazujú, že skúsenosť so situáciami fyzického násillia malo 23% detí vo vzorke. Odhad na celú populáciu detí 8. a 9. ročníkov je medzi 21% a 25% zo strany svojich rodičov. V oblasti rizika sa nachádzalo približne 5% až 7% detí. Celkovo sa v populácii detí 8. a 9. ročníkov nachádza v riziku alebo priamo vystavených situáciám fyzického násillia 26% až 31% detí. Tieto podiely zahŕňajú iba tie deti, ktoré reflektovali násillné správanie zo strany svojich rodičov. Údaje z roku 1999 a roku 2013 v časti sexuálneho násillia a telesného násillia nie je možné porovnať, avšak oba výskumy poukazujú na existenciu fenoménu násillia na deťoch.

Prevalenciou násillia sa zoberal aj prieskum Prevalencia násillia páchaného na deťoch vo verejnej mienke na Slovensku, ktorý bol realizovaný koncom roku 2012, a bol zameraný na verejnú mienku k problematike násillia na deťoch a jeho rozšírenosti. Reprezentatívneho prieskumu sa zúčastnilo celkovo 1 034 dospelých ľudí. Podľa výsledkov prieskumu je násillie páchané na deťoch rozšírený fenomén - vyše polovica respondentov prieskumu (takmer 54%) uviedla, že je veľmi alebo dosť rozšírené. Len približne 1% respondentov uviedlo, že sa nevyskytuje vôbec. Približne každý piaty respondent (necelých 22%) uviedol, že pozná vo svojom okolí dieťa/deti, ktoré boli vystavené niektorej forme násillného správania inej osoby. Postoj, že násillie na deťoch a jeho jednotlivé formy sú veľmi alebo dosť rozšírené, prezentuje

však oveľa širší okruh respondentov (približne dvojnásobne viac ako iba tých, ktorí takéto dieťa/deti poznajú).

Je treba uviesť, že názor, že násilie na deťoch je veľmi alebo dosť rozšírené, sa vyskytuje oveľa častejšie, ako rozsah, v akom respondenti poznajú takéto deti – obeť násilia – vo svojom blízkom okolí (približne 50% : 20%). Výrazne najčastejšie je považované za rozšírené najmä zanedbávanie detí - podľa viac ako dvoch tretín respondentov (takmer 68%). Násilie páchané na deťoch pripúšťajú častejšie ženy, osoby strednej vekovej kategórie (35-54 rokov), s vyšším vzdelaním (stredoškolským s maturitou, príp. vysokoškolským), s pracovným zaradením v obchode a službách a v pozícii úradníkov a výkonných či tvorivých odborných pracovníkov. Za rozšírený fenomén ho považujú najčastejšie osoby z 3-členných domácností, rozvedené osoby, so strednou úrovňou mesačného príjmu, z malých obcí do 2-tisíc obyvateľova zo Žilinského kraja; za rozšírenejší ho považujú osoby maďarskej národnosti.

K otázke o rozšírenosti násilia a jeho jednotlivých foriem sa najčastejšie spontánne nevyjadrovali starší respondenti, respondenti so základným vzdelaním, zo single domácností, čomu zodpovedá aj najnižšia úroveň mesačného príjmu domácnosti.

Za dôležité považujeme najmä výsledok, že približne každý piaty respondent (necelých 22%) uviedol, že pozná vo svojom okolí dieťa/deti, ktoré boli vystavené niektorej forme násilného správania inej osoby.

2.2.2 Základné výstupy rozboru inštitucionálneho a právneho zabezpečenia mechanizmu ochrany detí

Cieľom rozboru bolo prehodnotiť súčasné inštitucionálne a právne zabezpečenie mechanizmu ochrany detí pred násilím v oblastiach zdravotníctvo, vzdelávanie a šport, kultúra a voľný čas, spravodlivosť, osobitné ochranné opatrenia, práca a sociálne zabezpečenie. Rovnako bolo cieľom pokúsiť sa zhodnotiť premietnutie inštitucionálneho a právneho zabezpečenia v praxi. Komplexný rozbor za jednotlivé oblasti tvorí prílohu stratégie.

Legislatívny rámec inštitucionálnej ochrany detí pred násilím tvoria Ústava Slovenskej republiky, zákony a ostatné všeobecné právne predpisy, medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná. Inštitucionálna a najmä právna ochrana je na štandardnej úrovni, je zrejmé, že najmä oblasť legislatívneho zabezpečenia nevykazuje výrazné odchýlky – právne prostredie vo všetkých oblastiach sa systematicky zlepšuje. Jasným problémom je samotný praktický výkon. Aj napriek tomu, že rozbor bol realizovaný spôsobom „zhora nadol“ je citeľný rozdiel medzi samotným právnym prostredím a praxou:

- veľmi slabá koordinácia regionálnych subjektov
- výrazná personálna poddimenzovanosť všetkých subjektov osobitne sociálne veci a poradenské systémy a špeciálne zaradenia rezortu školstva
- nesystémové odborné vzdelávanie

Osobitne prínosné bolo zapojenie miest a obcí – praktické skúsenosti a z nich vyplývajúce návrhy samosprávy potvrdzujú, že existujúce právne prostredie ako aj základná sieť inštitúcií predstavujú dobrý základ pre efektívnu ochranu detí, je však potrebné zaistiť integrovaný prístup k riešeniu problematiky násilia páchaného na deťoch vo všetkých oblastiach (v domácom prostredí, v škole, počas trávenia voľného času v komunite a výkonom rôznych voľnočasových aktivít, v rezidenciách, vo výkone trestu odňatia slobody a výkonu väzby, výkonom spravodlivosti, v médiách).

Uvedené a doteraz stanovené legislatívne a nelegislatívne opatrenia v boji proti zanedbávaniu, týraniu a zneužívaniu maloletých osôb, resp. ochrane detí pred násilím, kde je najdôležitejšia prevencia a skorá intervencia (čím skôr sa páchanie príslušných trestných činov preruší, tým je väčšia šanca obete na obmedzenie negatívnych následkov na zdraví a najmä u detských obetí aj na psychickom vývine, fyzickom vývine a sociálnom vývine) sa javia ako nízko efektívne v oblasti prepojenia a spolupráce orgánov zodpovedných za ochranu detí pred násilím, v oblasti zberu dát v prípadoch podozrenia na zanedbávanie, týranie a zneužívanie, v oblasti včasnej identifikácie príznakov a v oblasti kontinuálneho sledovania dieťaťa v systéme poskytovania zdravotnej starostlivosti (najmä prvýkrát prepusteného od pôrodu do domácej starostlivosti).

Absolutným rizikom je možné inštitucionálne a systémové porušovanie práv dieťaťa v časti reálneho vykonávania politík. Za závažné možno považovať aj informácie, ktoré odzneli počas práce skupín a ktoré potvrdzujú aj vyjadrenia samosprávy – nedôvera občanov v inštitúcie, nejasnosť kompetencií ostatných subjektov, problémy s profesijným zabezpečením, zlyhávanie vzájomnej komunikácie.

Ďalšou problematickou oblasťou, ktorá nebola síce identifikovaná rozborom právnych podmienok, ale sekundárne je ju možné vyvodit' aj z faktu, že jej nebola venovaná pozornosť ani v rámci rozboru právnych a inštitucionálnych podmienok, je oblasť zvyšovania povedomia a informovanosti verejnosti o problematike násilia na deťoch. Toto tvrdenie potvrdzujú aj samotné výpovede detí z výskumu, ktoré v odpovediach zdôrazňovali, že je v rodine u nich všetko v poriadku, a že zo strany rodičov sa voči nim nič zlé v súvislosti s násilím nedeje, a ak áno, tak je v zásade ich chyba, lebo si to zaslúžili. V tejto súvislosti je treba uviesť, že sa veľmi často vyskytovali odpovede, ktoré sa týkali šikovania v škole. Pri odpovediach šikovania v školskom prostredí sa deti vyjadrovali, že buď ide o fyzické násilie medzi chlapcami (buď zo strany starších chlapcov alebo spolužiakov) alebo o sexuálne obťažovanie chlapcov voči dievčatám.

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - dobré legislatívne prostredie - schopnosť priebežne zlepšovať legislatívne prostredie - existujúca sieť inštitúcií v jednotlivých oblastiach politík - ochota riešiť problematiku na všetkých 	<ul style="list-style-type: none"> - obmedzené informácie o prevalencii násilia na deťoch - absencia nezávislých monitorovacích mechanizmov ochrany detí - absencia koordinátora politík na ochranu detí a absencia koordinátora politík na

<p>úrovních verejnej správy</p> <ul style="list-style-type: none"> - angažované a spolupracujúce mimovládne organizácie - motivovanosť k odhaleniu skrytých stránok problematiky 	<p>ochranu detí pred násilím</p> <ul style="list-style-type: none"> - personálna a finančná poddimenzovanosť čiastkových politík na ochranu detí pred násilím - absencia systematického vzdelávania a absencia spoločných vzdelávacích aktivít kľúčových subjektov pôsobiacich v oblasti ochrany detí pred násilím
Ohrozenia/riziká	Príležitosti
<ul style="list-style-type: none"> - vnímanie čiastkových politík na ochranu detí pred násilím verejnosťou ako ohrozujúcich - neschopnosť zapojiť všetky subjekty do riešení - simplexné chápanie problematiky násilia - podcenenie existencie koordinácie politík - pomalé posilňovanie personálnej a finančnej podpory čiastkových politík - deformovanie verejnej mienky médiami - neschopnosť rýchleho odhaľovania násilia páchaného na deťoch - nedostatočná identifikácia regionálnych potrieb - inštitucionálne a systémové porušovanie práv dieťaťa v oblasti násilia na deťoch - zneužívanie fenoménu násilia na deťoch na riešenie rôznych medzil'udských konfliktov 	<ul style="list-style-type: none"> - prepojenie čiastkových politík - inštitucionalizácia koordinácie politík - zavedenie nezávislého monitorovacieho orgánu - spracovanie a realizácia spoločných postupov a vzdelávacích aktivít všetkých sektorov - transparentná komunikačná stratégia pripravovaných postupov pre občiansku verejnosť - znalosť rozsiahlosti problému a priebežná aktualizácia prevalencie násilia na deťoch v rôznych oblastiach - poznanie efektivity systému a inštitucionálneho zabezpečenia na lokálnej úrovni

3. STRATEGICKÉ ZÁMERY A KONKRÉTNE CIELE

Pri tak vážnej téme, ako je násilie páchané na deťoch, nie je jednoducho možné definovať dlhodobý cieľ stratégie, nakoľko akýkoľvek časový horizont vytvára časovú vôľu pre prijímanie a realizovanie opatrení a pri ochrane života a zdravia detí je časové plánovanie prinajmenšom nevhodné. Slovenská republika dlhodobo vyvíja enormné úsilie na ochranu detí pred násilím, a preto je rovnako neprimerané klásť si strategické ciele v zmysle prihlásenia sa k podstate boja proti násiliu na deťoch.

Vzhľadom na znepokojivé údaje o stave výskytu násilia na detskej populácii v Slovenskej republike, identifikované slabé stránky a riziká politiky ochrany detí pred násilím, viacrozmernosť problematiky násilia páchaného na deťoch a veľký počet zodpovedných subjektov pôsobiacich pri ochrane detí pred násilím v rôznych oblastiach **je základným strategickým zámerom Slovenskej republiky dosiahnutie kvalitatívnej zmeny vo vnímaní a riešení násilia páchaného na deťoch dôsledným prepojením a zintegrovaním čiastkových politík do efektívneho a funkčného mechanizmu pre komplexné a systematické riešenia násilia páchaného na deťoch.**

Strategický zámer Slovenskej republiky v oblasti ochrany detí pred násilím rešpektuje primárne právo všetkých detí na ochranu pred všetkými formami násilia.

Na základe záverov uvedených v prvej časti bolo identifikovaných päť základných strategických cieľov

- 1. Vytvoriť Národný koordinačný rámec pre riešenie násilia páchaného na deťoch**
- 2. Zabezpečiť systematické monitorovanie a hodnotenie systémov ochrany detí pred násilím.**
- 3. Predchádzať inštitucionálnemu a systémovému porušovaniu práv dieťaťa**
- 4. Zabezpečiť profesionalitu a kvalitu výkonu politík**
- 5. Zvyšovať informovanosť o problematike násilia páchaného na deťoch**

Strategický cieľ 1

Vytvoriť Národný koordinačný rámec pre riešenie násilia páchaného na deťoch

Slovenská republika nemá určené mechanizmy, ktoré zabezpečujú koordináciu politík na národnej úrovni a koordináciu výkonu a postupov jednotlivých subjektov pôsobiacich v oblasti ochrany detí pred násilím v praxi. Slovenská republika nemá doposiaľ ani určené gestorstvo k Dohovoru o právach dieťaťa - úlohu gestora vo vzťahu k úlohám Výboru pre práva detí OSN plnilo v predchádzajúcom období Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, gestorstvo k príprave ostatnej správy Slovenskej republiky o pokroku pri plnení záväzkov z Dohovoru prevzalo na seba Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, gestorom Národného akčného plánu pre deti (úlohy na plnenie záväzkov dohovoru) je sekretariát Výboru.

Svetová správa OSN o násilí páchanom na deťoch zamerala svoje odporúčania najmä na vytvorenie **mnohorozmerného a systematického rámca schopného reagovať na násilie páchané na deťoch**, ktorý by bol integrovaný do národného plánovacieho procesu prostredníctvom národnej stratégie, politiky alebo plánu. **Takto zostavený rámec by zahŕňal aj koordinačné stredisko (s preferenciou na úrovni ministerstva)**, ktoré by vykonávalo dohľad nad zavádzaním opatrení na predchádzanie a odozvu na násilie.

Inštitucionalizáciu koordinácie politik zžiada aj Výbor OSN pre práva dieťaťa vo všeobecnom komentári 13, obsahuje ho aj Politické usmernenie Rady Európy pre integrované národné stratégie na ochranu detí pred násilím. Potreba koordinácie politik a postupov vplynula aj z rozboru právnych a inštitucionálnych podmienok ochrany detí pred násilím.

V rámci pracovných skupín boli prehodnotené mnohé riešenia – samostatný Splnomocnenec vlády Slovenskej republiky, samostatný poradný orgán vlády, integrácia resp. rozšírenie úloh vecného odboru na niektorom z ústredných orgánov dokonca ako návrh bol predstavený aj samostatný úrad (ústredný orgán) na ochranu detí. Ako reálne riešenie bolo vo finále navrhnuté vytvorenie samostatného špecializovaného organizačného útvaru - **Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch** (ďalej len „Národné koordinačné stredisko“) s jeho integrovaním v rámci štruktúry Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky ako ústredného orgánu štátnej správy v rámci ktorého je zriadený Spoločný sekretariát výborov, Národný kontaktný bod pre Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím. Hlavnými úlohami Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch sú

- koordinácia a integrácia čiastkových politik na ochranu detí pred násilím
- koordinácia postupov subjektov na národnej úrovni
- tvorba spoločných postupov na národnej úrovni, zjednocovanie subjektov na miestnej úrovni a koordinácia tvorby spoločných postupov subjektov na miestnej úrovni
- tvorba merateľných cieľov efektivity politik, monitorovanie a vyhodnocovanie integrovaných politik

Kľúčovým sa pri takejto štruktúre stáva samotné odborné zastúpenie Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch. Koordinácia a integrácia politik nie je možná bez dobrej profesijnej orientácie v jednotlivých oblastiach politik a tvorba spoločných postupov bez praktických skúseností. Funkčnosť strediska je priamo závislá od jeho odborného potenciálu, z tohto dôvodu sa predpokladá stanovenie kritérií výberu tak z oblasti dosiahnutého vzdelania ako aj odbornej praxe.

Keďže hlavnou úlohou Národného koordinačného strediska je koordinácia a integrácia, druhým kľúčovým faktorom je zabezpečenie samotných procesov v koordinácii s kľúčovými rezortmi.

Strategický cieľ 1

Vytvorenie národného koordinačného rámca pre riešenie násilia páchaného na deťoch

Priority	<ul style="list-style-type: none"> • udržateľný inštitucionálny rámec pre realizáciu politík na ochranu detí pred násilím, • integrovaný a koordinovaný prístup na národnej aj miestnych úrovniach • účasť detí – rešpektovanie pohľadu a názoru detí na riešenia, ktoré sa ich týkajú, • definovanie mechanizmov na eliminovanie faktorov, ktoré priamo či nepriamo ovplyvňujú potenciál páchania násilia, • definovanie spoločných postupov všetkých subjektov • skvalitnenie a zintenzívnenie spolupráce subjektov pôsobiacich v oblasti ochrany detí pred násilím na regionálnej úrovni.	
Úlohy	<i>Zriaďiť Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch (v rámci MPSVR SR)</i>	
	<i>zodpovedný</i>	MPSVR SR
	<i>Termín</i>	do 31. januára 2014
	<i>Definovať zodpovednosť a vzťah medzi zainteresovanými subjektmi na národnej úrovni a regionálnej úrovni a vytvoriť koordinačný mechanizmus pre komunikáciu medzi jednotlivými ministerstvami a ďalšími štátnymi a občianskymi organizáciami na všetkých úrovniach</i>	
	<i>zodpovedný</i>	Národné koordinačné stredisko, MPSVR SR, MZ SR, MS SR, MŠVVaŠ SR, MV SR, MK SR v spolupráci so samosprávou, poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, MVO
	<i>Termín</i>	6 mesiacov od zriadenia Národného koordinačného strediska
	<i>Definovať (písomne) úlohy koordinačného rámca pre riešenie násilia páchaného na deťoch na národnej a regionálnej úrovni, spôsob ich sledovania, vyhodnocovania a aktualizácie</i>	
	<i>Zodpovedný</i>	Národné koordinačné stredisko, MPSVR SR, MZ SR, MS SR, MŠVVaŠ SR, MV SR, MK SR v spolupráci so samosprávou, poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, MVO
	<i>Termín</i>	6 mesiacov od zriadenia koordinačného strediska

Strategický cieľ č. 2

Zabezpečiť systematické monitorovanie a hodnotenie systémov ochrany detí pred násilím.

Tak ako už bolo uvedené, z dlhodobého hľadiska absentujú relevantné informácie reálneho výskytu násilia páchaného na deťoch. V jednotlivých oblastiach pochopiteľne existuje štatistické sledovanie, avšak tieto údaje poskytujú informácie o stave z uhlu pohľadu tej ktorej politiky – oblasti (nápad trestnej činnosti, počet odsúdených, počet detí, pre ktoré boli vykonávané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately z dôvodu násilia a pod.). Údaje o výskyte násilia dlhodobo absentujú, čo vyvoláva rôzne domnienky o skutkovom stave. Realizovaný výskum dáva základné informácie o výskyte násilia u určitej časti detskej populácie, avšak z dlhodobého hľadiska je potrebné zabezpečiť systematické sledovanie vývoja, založené na zhodnotení výskumnej evidencie a stanovení systému indikátorov. Dôležité je zabezpečiť aj prepojenie štatistických údajov za jednotlivé oblasti násilia (telesné, psychické, sexuálne, inštitucionálne a systémové) v ich vzájomnej prepojenosti s dlhodobým sledovaním vývoja. .

Ďalším problémom je systematické monitorovanie a hodnotenie systémov na ochranu detí pred násilím – nie sú ustálené merateľné ciele a hodnotiace ukazovatele pre politiky. Je zrejmé, že komplexný systém zberu údajov musí reflektovať hodnotiace ukazovatele.

Strategický cieľ 2	
Zabezpečiť systematické monitorovanie a hodnotenie systémov ochrany detí pred násilím.	
Priority	<ul style="list-style-type: none"> • monitorovanie a vyhodnocovanie a hodnotenie efektivity politik, • poznanie príčin násilia páchaného na deťoch, • monitoring prevalencie násilia (telesného, psychického, sexuálneho, inštitucionálneho a systémového) páchaného na deťoch.
Úlohy	<i>Stanoviť merateľné ciele a hodnotiace ukazovatele pre politiky</i>
	<i>zodpovedný</i> Národné koordinačné stredisko v súčinnosti MPSVR SR, MZ SR, MS SR, MŠVVaŠ SR, MV SR v spolupráci so samosprávou a MVO
	<i>Termín</i> Rok 2014
	<i>Vytvoriť systém zberu, analýzy a vyhodnocovania dát</i>
	<i>zodpovedný</i> Národné koordinačné stredisko v súčinnosti s MPSVR SR, MŠVVaŠ SR, MZ SR, MS SR, MV SR v spolupráci so samosprávou a MVO
	<i>Termín</i> Rok 2014
	<i>Stanoviť a realizovať dlhodobý plán výskumu v oblasti problematiky násilia na deťoch</i>
	<i>Zodpovedný</i> MPSVR (IPVR) v súčinnosti s MŠVVaŠ SR, MZ SR,

		MS SR, MV SR v spolupráci so samosprávou a MVO
	<i>Termín</i>	od r. 2014

Strategický cieľ č. 3

Predchádzanie inštitucionálnemu a systémovému porušovaniu práv dieťaťa

Z právnej analýzy pojmu „všetky formy“ násilia vo všeobecnom komentári č. 13 vyplýva, že medzi formy násilia je potrebné zaradiť aj inštitucionálne a systémové porušovanie práv dieťaťa.

Za inštitucionálne a systémové porušovanie práv dieťaťa sa považuje nedostatok účinných prostriedkov na vykonávanie povinností a záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru v orgánoch na všetkých úrovniach zodpovedných za ochranu detí pred všetkými formami násilia. Môže znamenať, že orgány priamo alebo nepriamo zapríčinia ujmu dieťaťu. Takéto opomenutia zahŕňajú neprijatie alebo nezrevidovanie legislatívy a iných predpisov, nevhodné vykonávanie zákonov a iných predpisov a nedostatočné zabezpečenie materiálnych, technických a ľudských zdrojov a kapacít na odhaľovanie, prevenciu a odozvu na násilie páchané na deťoch. Pracovníci sa tiež môžu dopúšťať porušenia práva dieťaťa na ochranu pred násilím, napr. pri výkone svojich zodpovedností spôsobom, ktorý prehliada záujem dieťaťa, jeho názory a vývojové ciele.

Na Slovensku je významná pozornosť venovaná revidovaniu legislatívy a iných predpisov s cieľom zabezpečiť dobré legislatívne prostredie na ochranu detí pred násilím. Napriek existencii klasického rámca ochrany detí je detská populácia na Slovensku podobne ako v iných štátoch, o.i. vystavená priamo alebo nepriamo riziku ujmy nevhodným vykonávaním zákonov a iných predpisov, resp. ich nevykonávaním.

Celý systém primárnej, sekundárnej aj terciárnej prevencie (predchádzanie násiliu, zabraňovanie prebiehajúcemu násiliu a predchádzanie dlhodobým následkom násilia na deťoch) nie je rozvinutý a hlavne, okrem dostatku erudovaných odborníkov je jeho problémom komplexnosť a systematičnosť preventívnych programov.

Rovnako riziko pre deti vyplýva aj z nedostatočného zabezpečenia materiálnych, technických a ľudských zdrojov a kapacít na odhaľovanie, prevenciu a odozvu na násilie páchané na deťoch. Ako vyplýva z rozboru inštitucionálneho a právneho zabezpečenia mechanizmu ochrany detí, nedostatky sú najmä v spoločných postupoch zodpovedných subjektov a znepokojení môžeme byť aj s informáciami k ujasnenosti, resp. neujasnenosti kompetencií ostatných subjektov a s informáciami k nevyužívaniu regionálneho potenciálu.

Strategický cieľ 3		
Predchádzanie inštitucionálnemu a systémovému porušovaniu práv dieťaťa		
Priority	<ul style="list-style-type: none"> • predchádzanie násiliu páchaného na deťoch v zložke silného právneho rámca ako aj v zložke zodpovedajúceho výkonu, • nulová tolerancia ku krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu s deťmi, • podpora plnenia rodičovských práv a povinností, rodičovstva a podpora pozitívneho rodinného prostredia, • dôsledná vymožitelnosť právnych predpisov zaisťujúcich práva dieťaťa, vrátane práva na ochranu pred násilím, • dostupnosť zodpovedajúcich služieb a opatrení pre deti ohrozené násilím a detské obeť násilia. 	
Úlohy	<i>Analytické sondy realizované na základe fokusových skupín zameraných na predchádzanie inštitucionálnemu a systémovému porušovaniu práv dieťaťa</i>	
	<i>zodpovedný</i>	MPSVR SR (IPVR), Národné koordinačné stredisko v súčinnosti s MZ SR, MŠVVaŠ SR, MS SR, MV SR v spolupráci so samosprávou a MVO
	<i>Termín</i>	Rok 2014
	<i>Vytvorenie metódy integrovaného a koordinovaného postupu na riešenie násilia páchaného na deťoch</i>	
	<i>zodpovedný</i>	Národné koordinačné stredisko v súčinnosti s MPSVR SR, MZ SR, MŠVVaŠ SR, MS SR, MV SR., MK SR v spolupráci so samosprávou a MVO
	<i>Termín</i>	Rok 2014 a nasl.
	<i>Priebežné revidovanie všeobecne záväzných právnych predpisov a iných predpisov z pohľadu zvýšenia efektivity ochrany detí pred násilím</i>	
	<i>Zodpovedný</i>	MPSVR SR, MZ SR, MŠVVaŠ SR, MS SR, MV SR, MK SR
	<i>Termín</i>	Priebežne

Strategický cieľ 4

Zabezpečenie profesionality a kvality výkonu politik

Potreba špecializovaného vzdelávania je identifikovaná v každej oblasti v rozbere súčasného systému inštitucionálnej ochrany detí pred násilím v oblastiach. Ako kľúčová bola otázka kvality výkonu identifikovaná osobitne samosprávou. Potreba je identifikovaná tak v oblasti prevencie, vyhľadávania identifikácie, riešenia a samozrejme aj v oblasti sankcií. V zásade môžeme identifikovať 3 roviny problému:

- Dôslednejšia príprava na špecifiká násilia páchaného na deťoch v rámci samotnej pregraduálnej prípravy vo všetkých zodpovedajúcich študijných odboroch

- Dôslednejšia orientácia celoživotného vzdelávania na špecifiká násilia páchaného na deťoch vo všetkých zodpovedajúcich profesiách
- Absentujúce spoločné vzdelávacie aktivity jednotlivých profesií pôsobiacich v ochrane detí pred násilím

V rámci samotnej kvality výkonu politik sa ako rizikové miesto objavuje absencia spoločných metodík a postupov a absencia cielenej prípravy zamestnancov na výkon konkrétneho povolania. Potvrdzujú to tak výstupy rezortov ako aj samosprávy. Jeden z jasne identifikovaných problémov je absencia úpravy profesijných podmienok výkonu sociálnej práce – neexistuje ani právna úprava toho, kto je sociálny pracovník, absentujú špecializácie aj systém celoživotného vzdelávania. Podobná je aj situácia v oblasti výkonu psychologických činností na úseku sociálnych vecí a rodiny ako i v ďalších oblastiach.

Strategický cieľ 4		
Zabezpečenie profesionality a kvality výkonu politik		
Priority	<ul style="list-style-type: none"> • špecializovaná príprava na vykonávanie politik na ochranu dieťaťa pred násilím cieleňá na predchádzanie násiliu na deťoch, ochranu a pomoc deťom na ktorých je páchané násilie, resp. ktoré sú vystavené riziku násilia , • pravidelné hodnotenie výkonu politik na ochranu detí pred násilím, • nezávislé monitorovanie vykonávania politik na ochranu práv detí vrátane monitorovania dodržiavania práva dieťaťa byť vypočuté a vyjadriť svoj názor. 	
Úlohy	<i>Utvoriť podmienky na nezávislé monitorovanie vykonávania politik pre deti</i>	
	<i>zodpovedný</i>	MPSVR SR
	<i>Termín</i>	2014
	<i>Zaviest' mechanizmus na podporu špecifických spoločných vzdelávacích aktivít subjektov pôsobiacich v oblasti ochrany detí pred násilím</i>	
	<i>zodpovedný</i>	MPSVR SR v súčinnosti s MZ SR, MŠVVaŠ SR, MS SR, MV SR, MK SR v spolupráci so samosprávou a MVO
	<i>Termín</i>	2015
	<i>Zaviest' a prehodnocovat' v oblasti celoživotného vzdelávania v rámci všetkých relevantných odvetví osobitné vzdelávacie aktivity/moduly a pod. orientované na predchádzanie, identifikáciu, distribúciu a riešenie násilia páchaného na deťoch</i>	
	<i>Zodpovedný</i>	MPSVR SR, MZ SR, MŠVVaŠ SR, MS SR, MV SR , MK SR v spolupráci so samosprávou a MVO
	<i>Termín</i>	priebežne
	<i>Utvoriť podmienky na profesijný rast sociálnych pracovníkov</i>	

	Zodpovedný	MPSVR SR
	Termín	r.2015 a nasl.

Strategický cieľ 5

Zvyšovanie informovanosti o problematike násilia páchaného na deťoch

Vzhľadom na výstupy z výskumu, ktoré poukazujú na skutočnosť, že väčšina detí sa so svojimi starosťami obracia na kamarátov alebo blízku rodinu ako aj vzhľadom na preukázateľný nedostatok až úplnú absenciu všeobecne dostupných informácií o problematike násilia, o možnostiach pomoci, o samotných formách násilia na deťoch pre deti, rodičov, blízke osoby ale aj o pozitívnych metódach rodičovstva, je potrebné jeden zo strategických cieľov zamerať na zvyšovanie informovanosti o problematike násilia páchaného na deťoch. Výskum potvrdil, že z hľadiska ochrany detí a prevencie násilia disponuje najväčším potenciálom rodina, ktorá dokáže dieťa podporiť a pripraviť na to, aby sa vedelo chrániť samé a na tento účel musí rodina – dieťa aj jeho rodiča disponovať relevantnými informáciami.

Existujú síce čiastkové aktivity rezortov na zvyšovanie informovanosti o násilí na deťoch, rovnako v tejto oblasti pôsobí aj neverejný sektor, avšak deje sa tak spravidla nárazovo pri nejakej príležitosti, resp. pod vplyvom negatívnych udalostí. Podľa Politického usmernenia Rady Európy pre integrované národné stratégie na ochranu detí pred násilím je extenzívne rozširovanie informácií aj z oblasti ochrany detí pred násilím povinnosťou štátu. Dostupnosť relevantných informácií o problematike násilia na deťoch patrí medzi pozitívne opatrenia štátu na riešenie násilia na deťoch, problémom však je, že nie sú utvorené podmienky na podporu tohto druhu proaktívnych opatrení na predchádzanie násilia.

Strategický cieľ 5		
Zvyšovanie informovanosti o problematike násilia páchaného na deťoch		
Priority	<ul style="list-style-type: none"> prístupnosť a dostupnosť informácií deťom o právach dieťaťa a so zameraním na problematiku násilia a možnostiach pomoci v detskej reči, vrátane stimulácie kritických postojov detí k nevhodným mediálnym obsahom, prístupnosť a dostupnosť informácií verejnosti o právach dieťaťa a so zameraním na problematiku násilia páchanom na deťoch a možnostiach pomoci detským obetiam, podporarodinného prostredia sprístupňovaním informácií o výchovných prostriedkoch (tak, aby nebolo ohrozené zdravie, dôstojnosť, telesný a citový vývoj dieťaťa). 	
Úlohy	Utvoriť podmienky na realizáciu kampaní a sprístupnenie informácií zameraných na prevenciu násilia páchaného na deťoch	
	<i>zodpovedný</i>	MPSVR SR
	<i>Termín</i>	2015

Vytvoriť a realizovať plán informovanosti o problematike násilia a možnostiach pomoci a pod. za oblasť konkrétnej politiky	
<i>zodpovedný</i>	Národné koordinačné stredisko, MPSVR SR, MZ SR, MŠVVaŠ SR, MS SR, MV SR, MK SR v spolupráci so samosprávou a MVO
<i>Termín</i>	2014

Sumár k strategickej časti

Navrhnuté strategické ciele národnej stratégie vychádzajú z identifikovaných nedostatkov a rizík, strategické ciele vychádzajú z faktu, že Slovenská republika je krajina so silným legislatívnym rámcom (ktorý je však stále treba zlepšovať), dobre nastaveným inštitucionálnym systémom jednotlivých politík na ochranu detí pred násilím, avšak aj zo zistenia, že existujú medzery v koordinácii a integrácii politík, vo vyhodnocovaní efektivity politík, v dostupnosti relevantných informácií a tiež aj medzery v poznaní reálneho stavu násilia na deťoch v spoločnosti.

Strategické ciele navzájom súvisia a vzájomne sa dopĺňajú, tri ciele (1.,3. a 4.) sú orientované na zlepšenie vykonávania politík, strategický cieľ č. 5 je orientovaný na zlepšenie informovanosti a povedomia o násilí detí, rodičov aj celej spoločnosti a strategický cieľ 2 je svojou povahou prierezovým cieľom nakoľko bez hodnotiacich mechanizmov, analýzy dát a poznatkov o realite by bola realizácia akýchkoľvek strategických zámerov svojúčelná. V základných súvislostiach sú prepojenia strategických cieľov nasledovné

- zavedenie systematického monitorovania a hodnotenia systémov ochrany detí pred násilím prispeje k efektívnemu fungovaniu Národného koordinačného rámca umožnením sledovania efektivity integrovaných politík,
- investícia do Národného koordinačného rámca podporí predchádzanie inštitucionálnemu a systémovému porušovaniu práv dieťaťa a zlepši dostupnosť informácií,
- predchádzanie inštitucionálnemu a systémovému porušovaniu práv dieťaťa priamo súvisí s cieľom zabezpečenia profesionality a kvality výkonu politík,
- zabezpečenie profesionality a kvality výkonu politík podporí celkovú účelnosť Národného koordinačného rámca,
- zvyšovanie informovanosti o problematike násilia páchaného na deťoch nielen dáva relevantnú spätnú väzbu monitorovacím a hodnotiacim systémom ochrany detí pred násilím ale zároveň vyvíja tlak na zlepšenie inštitucionálneho a systémového zabezpečenia práv dieťaťa.